

LUNA IUNIE

ZIUA ÎNTÂI

SFÂNTUL MUCENIC IUSTIN FILOSOFUL

Sfântul Iustin Filosoful, mucenicul lui Hristos, s-a născut în părțile Siriei Palestinei, la hotarele Samariei, în cetatea care la început se numea Sihem, iar mai pe urmă s-a numit Neapolis Flavie. El a avut un tată de neam bun și slăvit, dar elin cu credința; și chiar Iustin era în aceeași rătăcire a închinării la idoli, mai înainte de a se lumina cu lumina sfintei credințe. Și se îndeletnicea din tinerețe cu învățătura cărții și sporea în înțelepciunea elinească, ca unul ce avea minte isteasă.

Deci, deprinzându-se bine cu buna grăire ritoricească, dorea să învețe și filosofia; și la început s-a dus la un filosof dintre stoici, dorind să înțeleagă filosofia acelor. Și avea mare dorință să știe despre dumnezeire și ce este Dumnezeu. Deci, petrecând la acel filosof stoic câțeva vreme, n-a putut afla nimic despre Dumnezeu – de vreme ce nici acest filosof stoic nu știa pe Dumnezeu, nici nu socotea că este de trebuință învățătura cea pentru dumnezeiasca înțelegere –, pentru aceasta a lăsat Iustin pe dascălul acela și s-a dus la un alt filosof – bărbat, pe cât se părea înțelept – care făcea parte din filosofii ce se numeau peripatetici.

Acela, după puțină vreme, a început a se sfătui cu Iustin pentru plată, nevrând să-l învețe în dar. Iar Iustin, văzând că acela este iubitor de argint, l-a lepădat ca pe un lacom și l-a judecat a fi nevrednic de numirea filosofiei, de vreme ce nu știa să treacă cu vederea câștigurile cele lumești.

Pentru niște pricini ca acestea, lepădând pe filosofii stoici și pe cei peripatetici și dorind foarte mult înțelepciunea cea adevărată, prin care ar fi putut ajunge la cunoștința lui Dumnezeu, a venit la un

dascăl ce făcea parte din filosofia lui Pitagora, dar acela poruncea lui Iustin să învețe mai întâi astronomia, geografia, aritmetica, muzica, și alte învățături, spunându-i că învățăturile acelea sunt mai de trebuință în viața aceasta. Însă Iustin socotind că va trebui să petreacă mulți ani într-acele învățături și văzând că din acele științe nimic nu este de folos sufletului său, pentru că nimic n-a auzit de la dascălul acela care să sature dorința inimii lui – care din zi în zi se aprindea mai tare cu dragostea lui Dumnezeu –, pentru aceea l-a lăsat și pe acel dascăl și s-a lipit de un din cei ai lui Platon, de vreme ce învățătura acelora era de mare slavă într-acele vremuri și multă le era cinstea lor.

Acel filosof al lui Platon s-a făgăduit să-l învețe pe Iustin din asemănarea lucrurilor celor trupești pe cele netrupești, din închipuirile celor de jos pe cele de sus și din chipurile înțelegerilor cunoștința lui Dumnezeu. Pentru că acesta era sfârșitul socotelii înțelepciunii celei platonicești ca, din închipuiri, să vină întru cunoștința lui Dumnezeu. Iar fericitul Iustin s-a învoit la aceasta, nădăduind să ajungă la înțelepciunea dumnezeiască cea dorită, să cunoască pe Dumnezeu și se să umple de darul Lui. Pentru aceasta el a petrecut lângă dascălul acela vreme îndelungată și degrab a învățat dogmele și rânduielele lui Platon, devenind filosof desăvârșit și slăvit între elini. Cu toate acestea, încă nu putea să ajungă la credința creștinească și la cunoștința cea adevărată a lui Dumnezeu, de vreme ce filosofii elini nu preamăreau pe Dumnezeu ca pe un Dumnezeu, ci schimbau slava nestrăicătorului Dumnezeu întru asemănarea chipului omului cel străicător și al păsărilor, al celor cu patru picioare și al târătoarelor. Însă Iustin se mângâia în parte cu duhul, îndeletnicindu-se întru gândirea de Dumnezeu și învățându-se întru cunoștința de Dumnezeu, pe cât mintea lui, fiind încă neluminată, putea să ajungă.

Iar odată plimbându-se singur afară din cetate, departe la un loc ăsebit, aproape de mare, și pe când socotea cu mintea sa înțelegerile cele filosoficești, a văzut pe un bărbat cinstit necunoscut, bătrân împodobit cu căruntețile. Și privind spre el cu de-amănuntul, bătrânul i-a zis: „Oare mă cunoști pe mine, de mă privești astfel cu dinadinsul?” Răspuns-a Iustin: „Nu te cunosc, însă mă minunez cum, în acest loc pustiu în care n-am așteptat să văd pe cineva, te văd pe tine”. Zis-a bătrânul: „Niște oameni de ai mei s-au dus în partea aceasta și, așteptând întoarcerea lor, le-am ieșit înainte ca să-i pot vedea de departe. Dar tu ce faci aici?” Răspuns-a Iustin: „Îmi place să mă preumblu în singurătate, ca să mă învăț cu mintea fără de împiedicare la filosofie”. Întrebat-a bătrânul: „Ce folos câștigi din filosofie?” Răspuns-a Iustin: „Dar ce lucru mai de folos poate să afle

cineva decât filosofia? Pentru că aceea este luminătoare a minții, povăuitoare la toată socoteala cea bună și îndreptătoare a vieții. Dacă cineva o știe bine pe aceea, acela vede ca în oglindă neștiințele și rătăcirile altora și nu este cu puțință să se alcătuiască înțelepciunea fără de învățătura filosofiei și fără de uneltirea cea dreaptă a înțelegerii; deci se cade ca tot omul să o învețe pe aceea, ca să știe cele folositoare și nefolositoare, de care lucruri să se țină și pe care să le lepede”.

Zis-a bătrânul: „Dar oare filosofia aduce vreo fericire omului?” Răspuns-a Iustin: „Cu adevărat îi aduce”. Bătrânul l-a întrebat: „Deci spune-mi ce este filosofia și ce fericire are ea?” Răspuns-a Iustin: „Filosofia este aceea care este facere a înțelegerii și cunoștință a adevărului; iar fericirea ei este cinstea înțelegerii și a înțelepciunii ei”. Bătrânul a întrebat: „Dacă din filosofia care le înțelege pe toate cunoașteți adevărul, apoi ce ziceți că este Dumnezeu?” Răspuns-a Iustin: „Acela este Dumnezeu, Care niciodată nu se schimbă, ci totdeauna este Același; Care este pricinuitorul facerii tuturor”. Iar bătrânul, îndulcindu-se de răspunsul acela, iarăși l-a întrebat: „Numele înțelegerii este la toate lucrurile de obște? Căci întru toate meșteșugurile, ori întru care cineva este iscusit, întru acela se numește că este înțelept; sau în geometrie, sau în ocârmuirea corabiei, sau în doctorii, și după asemănare întru celelalte lucruri și dumnezeiești și omenești, oare nu este așa? Deci spune-mi mie iarăși, este vreo înțelegere care naște cunoștința lucrurilor împreună și a celor dumnezeiești și a celor omenești?” Zis-a Iustin: „Este cu adevărat”. Bătrânul a zis: „Deci ce? Oare tot una este a cunoaște pe Dumnezeu, precum a cunoaște muzica, sau aritmetica, sau astronomia sau oricare din acestea?” Răspuns-a Iustin: „Nicidecum; pentru că alta este înțelegerea aceea de a cunoaște pe Dumnezeu și alta este aceea de a cunoaște un meșteșug”.

Grăit-a bătrânul: „Bine ai răspuns, căci ajungem la oarecare înțelegeri; pe de-o parte din auz și din învățătură, iar pe de alta din însăși vederea lucrurilor; precum dacă ți-ar spune cineva că se află în India vreo fiară care nu se aseamănă cu nici una din fiare – într-un fel sau în alt fel, cu felurite fețe și cu multe chipuri – n-ai fi putut s-o cunoști pe aceea nevăzând-o cu ochii tăi, nici altuia să-i spui despre ea, neauzind mai întâi singur de la cel ce spune. Deci aici te întreb: Cum pot filosofii voștri elinești să înțeleagă drept pentru Dumnezeu, sau cum să grăiască ceva adevărat pentru Dânsul, de vreme ce n-au nici o cunoștință a Lui, ca cei ce nici nu L-au văzut pe El cândva, nici nu L-au auzit?” Răspuns-a Iustin: „O, părinte, nu cu ochii

trupești se vede puterea dumnezeirii, precum văd oamenii oarecare jivine, ci numai cu mintea singură se poate ajunge la Dumnezeu, precum zice Platon, a cărui învățătură eu o urmez". Zis-a bătrânul: „Oare este în mintea noastră vreo putere de acest fel și atât de multă, prin care mai degrabă decât cu simțurile cele trupești am putea înțelege sau să cunoaștem vreun lucru, și să ajungem pe cele nevăzute?”

Răspuns-a Iustin: „Este cu adevărat. Și acea putere este numită de Platon ochi al minții, fiind dată omului chiar spre aceea – precum el învață –, ca fiind curățit și luminat prin învățătura cea iubitoare de înțelepciune, să poată vedea pe însuși Adevărul dumnezeiesc, Care este pricinuitoarea tuturor lucrurilor celor ajunse cu mintea, nu arătându-Se prin vopsele, nici având vreo asemănare oarecare, nici mărime de statură, nici altceva de acest fel, care se vede cu ochii cei trupești; ci este o Ființă mai presus de toate ființele, neajunsă, nespusă, singură bună și frumoasă, a căreia dorire a științei este sădită din început de însăși aceea în sufletele cele de bun neam, pentru că aceea iubește a fi cunoscută și văzută de aceea”.

Pe niște cuvinte ca acestea bătrânul le asculta cu dragoste, însă încă nu se îndestula cu acea înțelegere a lui Iustin despre Dumnezeu, învățată de Platon, ca una care, fiind fără de creștineasca mărturisire, era nedesăvârșită. Deci nebinevoind pentru Platon, a zis: „Dacă Platon învață așa precum tu mărturisești, apoi pentru ce el singur n-a cunoscut, nici n-a știut Adevărul lui Dumnezeu? Pentru că zicând că Dumnezeu este nevăzut și neajuns, el se închina apoi făpturii celei văzute: cerului, stelelor, așijderea lemnului și pietrei celei cioplite în chip de om, ca însuși lui Dumnezeu, schimbând astfel pe Adevărul lui Dumnezeu într-o minciună, ținându-se de închinarea la idoli și învățând la aceea și pe alții? Deci nu socotesc că la Platon și la ceilalți filosofi elini este înțelegere dreaptă, care să se poată veni la adevărata cunoștință a lui Dumnezeu, deoarece s-au făcut deșerți întru cugetările lor și s-a întunecat inima lor cea neînțelegătoare; astfel, socotindu-se a fi deștepți, au înnebunit. Eu îți spun cu adevărat, că mintea omenească, nepovățuindu-se de Duhul Sfânt și neluminându-se prin credință, nu poate nicidecum să-L știe și să-L înțeleagă pe adevăratul Dumnezeu!”

Acestea și multe altele grăind bătrânul despre dreapta cunoștință de Dumnezeu, despre adevărata cinstire de Dumnezeu și despre celelalte lucruri dumnezeiești, vădind astfel rătăcirea filosofilor elini, Iustin se minuna. Apoi a zis: „Deci unde și ce fel de dascăl poate să afle cineva ca să-l povățuiască spre adevăr, dacă în Platon și în ceilalți filosofi nu este adevărul?”